

ZASJEDANJE ARHIVSKOG SAVJETA NR HRVATSKE

29. XII. 1959. godine

U 1959. godini održao je Arhivski savjet NR Hrvatske jedno zasjedanje na kojemu su razmatrana ova pitanja: 1. analiza evidencije registratura na području NR Hrvatske; 2. stručno osposobljavanje kadrova; 3. informativna pomagala u arhivskim ustanovama; 4. razgraničenje stvarne nadležnosti između arhiva, biblioteka i muzeja; 5. plan rada Arhivskog savjeta NRH za god. 1960. i 6. razno.

S obzirom na značenje problematike ovog zasjedanja, a posebno one problematike pod prvom točkom dnevnog reda, ovom su zasjedanju prisustvovali svi direktori arhivskih ustanova s područja NR Hrvatske. Ad 1) izvršena je analiza evidencije arhivske i registraturne građe, tj. analiza ankete obavljene u tom pravcu u godini 1959. Poblize o toj analizi, o postignutim rezultatima ankete, o zaključcima i o sveukupnom značenju provedene evidencije za dalji rad arhivske službe raspravlja se u članku prof. Stjepana Bačića u ovom broju »Arhivskog vjesnika«. Kako se vidi iz tog članka, Arhivski je savjet u svom radu položio težište ne samo na analizu ostvarene evidencije arhivske i registraturne građe nego je u svojim zaključcima posebnu pažnju obratio na dalji rad koji moraju razviti sve arhivske ustanove preko svojih referada za vanjsku službu, a radi osiguranja što boljeg čuvanja arhivske i registraturne građe koja se nalazi na terenu van arhivskih ustanova. Toj prvenstvenoj svrsi treba da posluže i »Preporuke o čuvanju arhivske i registraturne građe«, koje će preko centralnih republičkih organa vlasti i centralnih privrednih i društvenih organizacija biti razaslane na teren svakom pojedinom organu vlasti, ustanovi, privrednoj i društvenoj organizaciji. Isto će tako toj svrsi posebno poslužiti i seminar za rukovodioce vanjskih službi svih arhivskih ustanova u NR Hrvatskoj, koji će u toku 1960. godine organizirati Državni arhiv u Zagrebu i za koji će materijalna sredstva osigurati Savjet za kulturu i nauku NR Hrvatske.

Usavršavanje stručnih kadrova u arhivskim ustanovama razmatrano je na temelju informativnog elaborata na čijem je sastavljanju radio širi krug arhivista, a koji je redigirao naučni suradnik Državnog arhiva u Zagrebu dr Ivan Beuc. Osnova referata i diskusije o ovom pitanju bila je u činjenici da postojeći razni kraći tečajevi za stručno usavršavanje arhivskog kadra ne zadovoljavaju stvarne potrebe. Njihove manjkavosti očituju se i u organizacionom i u programskom pogledu. Diskusija se kretala u pravcu pronalaženja mogućnosti da se organizira stalniji rad, s više sistema, sa što potpunijim programom, pa prema tome i za postizanje većeg i trajnijeg uspjeha u usavršavanju stručnosti arhivskog kadra. Došla je do izražaja težnja da se nastoji svakako realizirati jedan stalan tečaj za arhiviste, za koji je izrađen opširniji nacrt nastavnog programa, a posebno da se i za arhivske pomoćnike i arhivske manipulante predvidi način stručnog usavršavanja. Jednako su konkretizirane zamisli i o tome kako da se dođe do dovoljnog broja stručnog osposobljenog osoblja za konzervaciju i restauraciju. Praktično ostvarivanje ovih zamisli susreće se,

međutim, s nizom poteškoća. To su u prvom redu problemi materijalne naravi ako se žele održavati stalni godišnji tečajevi. Nadalje, tu su i problemi programa za razne kategorije kadrova vezani uz donošenje novih zakonskih propisa o stručnim ispitima službenika arhivske struke. Konačno, i radi materijalnih razloga i radi osiguranja većeg broja polaznika tečajeva treba voditi računa o većem uspjehu ove akcije, ako se provede za šire područje a ne samo u okviru jedne republike. Zbog tih glavnih momenata Arhivski savjet nije u ovom pitanju donio konačne zaključke, već je ostavio komisiji, u sastavu dr Ivan Beuc, K. Nemeth i dr M. Zjačić, da koristeći se rezultatima diskusije razradi još potpunije ovaj problem usavršavanja stručnog arhivskog kadra te pripremi potreban elaborat za iduću sjednicu Arhivskog savjeta.

Kao posebno aktuelan razmotren je problem koje bi popise, evidencije i informativna pomagala trebalo učiniti obaveznim za sve arhivske ustanove, a s tim u vezi provesti što veću usklađenost u načinu izrade tih popisa i pomagala. Pri izboru njihova obaveznog broja i načina vođenja morali su se dakako uzeti u obzir pored stručnih momenata i praktični momenti koji izlaze iz stanja naše arhivske službe, organizacionog i ostalog razvoja naših arhivskih ustanova, stanja središnosti fondova i zbirki, kao i kadrovskih mogućnosti. Zaključci i obrazloženja u ovom pitanju sadržani su u posebnom uputstvu, koje je razaslano svim arhivskim ustanovama kao smjernica za rad, a u tom uputstvu sadržani su i praktični detalji potrebni za izradu određenih popisa i pomagala. U prilogu ovom izvještaju objavljujemo čitav tekst spomenutog uputstva (vidi prilog I), kako ga je razradio i redigirao K. Nemeth.

Dalji krupan problem koji je zahvaćen na ovom zasjedanju Arhivskog savjeta jest pitanje razgraničenja stvarne nadležnosti između arhiva, biblioteka i muzeja. Ustvori, to je stari, težak i, ako hoćemo osjetljiv problem. O važnosti i praktičnom značenju ovog pitanja suviše je i napominjati. Pri njegovu razmatranju Arhivski savjet je polazio sa ovoga stajališta:

Uporedo sa sve širim i uspješnijim razvojem arhivske, bibliotekarske i muzejske službe u našoj zemlji nameće se neophodna potreba da se riješi pitanje razgraničenja stvarne nadležnosti između tih službi i njihovih ustanova na terenu. To pitanje nameću tekuće potrebe rada, a njegovi korijeni uvjetovani su određenim prilikama u prošlosti. Kako, naime, sve tri službe nisu bile na terenu razvijene u prošlosti, neizbježno se događalo da su pojedine ustanove tih službi, tamo gdje su postojale, vršile skoro po pravilu kompleksnu funkciju, tj. i arhivsku i bibliotekarsku i muzejsku službu. To se naročito očitovalo kod muzeja, koji su često na pojedinim područjima bili jedine ustanove iz sektora muzejsko-arhivsko-bibliotekarske službe pa su na svom području sabirale i muzejske predmete i knjižne i arhivske fondove, stvarajući u jednoj ustanovi odnosno zbirke. Takvih slučajeva imade još i danas na terenu. No, i kada su postojale na određenom terenu specijalizirane ustanove, tj. posebno muzej i posebno arhiv ili biblioteka, one često nisu pravilno razgraničavale svoju stvarnu nadležnost, već su nastavile da održavaju svoj kompleksni karakter. Razlog je tome očito u nedovoljnoj brizi općenito za ovaj sektor kulturnog života, zatim u pomanjkanju pravilnih organizacionih mjera za njihovo usmjeravanje u radu, a konačno i u tome što se često vrlo zaslužni rukovodioci tih ustanova nisu mogli olako odreći nastojanja da zadrže izvjestan kompleksan karakter svojih ustanova, cijeneći da time podižu značenje svoje ustanove, da naglašavaju njen svestrani karakter, da povećavaju atraktivnost tih ustanova, pa sveukupno osiguravaju veću materijalnu i moralnu podršku zajednice za takve svoje ustanove.

Dosljedno takvim shvatanjima i neke su arhivske ustanove, po svom osnivanju, pošle svojim radom u širinu, prikupljajući ponekad takve knjižne fondove (posebno

periodiku, časopise i štampu) ili takve muzejske fondove kojima je pravo mjesto jedino u bibliotekama, odnosno u muzejima.

Nesumnjivo je ovakva svestrana sakupljačka djelatnost bila izvanredno korisna i zaslužuje svako priznanje u određenoj fazi razvoja kada na nekom području postoji samo jedna jedina ustanova iz čitavog sektora arhivsko-bibliotekarsko-muzejske službe. No u današnje vrijeme, kada su osnovane i uporedo djeluju, gotovo na svim područjima, specijalizirane ustanove svake od triju spomenutih službi, zadržavanje stare prakse rada je prvenstveno iz stručnih i naučnih razloga potpuno nedopustivo i ne može se ničim opravdati.

Vodeći računa o trima osnovnim faktorima, tj. da treba: 1. osigurati najbolje čuvanje, održavanje i sređivanje arhivske građe; 2. očuvati integralnost organskih arhivskih cjelina, i 3. spriječiti nabijanje cijena kod otkupa arhivske građe, Arhivski je savjet stao na stajalište da temeljno načelo razgraničenja između arhiva, biblioteka i muzeja ima biti u ovome: da sva arhivska građa, tj. sva rukopisna građa u načelu spada u opće, odnosno u specijalne arhive. Dalje, da bi to načelo moralo biti jasno i nedvosmisleno naglašeno u novim propisima koji će se donijeti za arhivsku, bibliotekarsku i muzejsku službu. Izuzetke od toga načela fiksiralo bi se detaljno u dogovoru s Odborom za biblioteke i Komisijom za muzeje, kao stručnim tijelima koja postoje pri Savjetu za kulturu i nauku NR Hrvatske. Ovaj rad na dogovoru sa spomenutim Odborom odnosno Komisijom je u toku, te će kroz 1960. godinu biti dovršen i spomenuto razgraničenje u načelu i u pojedinostima fiksirano.

Za svoj perspektivni plan rada u narednoj godini Arhivski je savjet predvidio obradu ove problematike: 1. definitivno utvrđivanje razgraničenja stvarne nadležnosti između arhiva, biblioteka i muzeja; 2. nadzor nad registraturama privrednih i društvenih organizacija; 3. analiza izvršene instruktaže arhivskih ustanova u 1959. godini i ostvarivanja preporuka koje je dala ta instruktaža; 4. specijalni arhivi, njihova organizacija i rad i odnos prema općim arhivima, i 5. perspektivni planovi sređivanja arhivske građe u svjetlu saveznog i republičkog perspektivnog plana historijskih studija (naučno istraživačkih radova).

Bernard Stulli

Prilog I.

UPUTSTVO O VOĐENJU NEKIH EVIDENCIJA ARHIVSKE GRAĐE I IZRADI NAUČNOINFORMATIVNIH POMAGALA

Nedovoljan broj inventara i drugih pomagala u našim arhivskim ustanovama, kao i neujednačenost prakse u njihovoj izradi zahtijevaju da se ovom pitanju posveti nužna pažnja, kako bi se rad naših arhiva usmjerio pravilnim putem i kako bi se unaprijedio interni rad u njima. Sve naše arhivske ustanove, bez razlike da li su nastale poslije oslobođenja ili su starijeg datuma, moraju u tom smislu izraditi niže navedene popise i evidencije, kako bi se dobio uvid u sadržaj njihovih spremišta i kako bi se omogućilo osnovno snalaženje u arhivskom materijalu. Isto tako mora svaka arhivska ustanova voditi evidenciju one arhivske građe koja se povremeno preuzima na trajno čuvanje, kao i one arhivske odnosno registraturne građe koja i dalje ostaje izvan arhiva.

Prema zaključku Arhivskog savjeta NR Hrvatske sve arhivske ustanove u Hrvatskoj moraju izraditi i voditi evidencije i pomagala:

- I. Opći provizorni inventar
- II. Knjigu primljene arhivske građe
- III. Knjigu depozita